

מסורת הש"ס

מי שהוציא אוהו פרק רביעי עירובין

מה.

עין משפט
נר מצוה

(א) לקמן נב; (ב) ג"כ סמך.
(ג) ר"ה נב; (ד) [תוספת פ"ג
ה"ה]; (ה) [תוספתא ס"ט];
(ו) [ב"ק פ"ג, ב' גי' את
פלוסיה וכן למטה;
(ז) גירסת השאלות מ
שמן בדקן ועמד והיה הוא
סמך וכו'; (ח) [גירסת
השאלות פורש בשלח סי'
מח אחר ל"י ר' עקיבא משם
רביה וכו'; (ט) [שבת כט;
ו"ג]; (י) [ירושלמי ובר"ק
עד ששיטה]; (יא) [נפיק מד: ד"ה
העמ']; (יב) [ב"מ: שמה
ר' שמיה]; (יג) [ב"מ: שמה
יכירי גוים וירדפו;
(יד) [תמורה טו.];

תורה אור השלם

1. ויגדו לדוד לאמר
הנה פלשתים נלחמים
בקעילה ודחוקה ששים
את הגרונות:
שמואל א כב א
2. וישאל דוד בן לאמר
האלך והביתו בפלשתים:
האלה ואמר יי אל דוד
לך והבית בפלשתים
והושעת את קעילה:
שמואל א כב ב

מוסף רש"י

ומן הנהר. שהיה גדל
פחלים וסופך את בני
העיר ואת הילדים (ר"ה
נב). ובבב' כו' ותרומא
בהרדעא. ככל שם
המדינה ועיר אחת שבה
נקראת נהרדעא וזוהי
העיר סמוכה לספר [ב"ק
נב]. משם ראייה.
תמיה (סוכה כח). שאם
בירר לו. ששים נזק
ושמים לנאף, וכן אם נזק
אדעקמן לנזח אחת (קטן
מח).

רבינו חננאל

והתני ר' אליעזר אומר
שנים יכנס, והנה זה
עשוי יצא חוץ לתחום
ולאו מבעד יום שבת
[באור] מחיצות. ואי לא
ר' אליעזר למעשה דאמר
מי שישן ולא ידע עד
שחשיכה יש לו ד' אמות
והוא באמצען, והני ד'
אמות דיהבו ליה רבנן
כמאן דמיבילין בתחומיה
דמי, לפיכך תני שנים
יכנס, א"ל ומד' אליעזר
מתבת ליה לרבה. א"ל
דשמיצא ליה מיניה דמר,
דדבה דאמר עד כאן לא
פליגי רבנן עליה דר'
אליעזר דאמר מי שיצא
חוץ לתחום אפי' [אמה]
אחת לא יכנס אלא לדבר
ההפוך, אבל לדבר מצוה
מודר ליה, ומתני בדבר
מצוה היא, דקתני מי
שיצא [חוץ לתחום אפי'
אמה] אחת לא יכנס, לא
לדבר הרשותי. ברשות.
פי' ברשות ב"ד. מתני
כל היוצא להציל חוזרין
למקומן. אוקימנא חוזרין

והא תנן רבי אליעזר אומר. מי שיצא חוץ לתחום צ' אמות יכנס אצל ג' לא יכנס מאי האי שיעורא דנקט לאו ר' אליעזר לטעמיה דלמך במתני' ג' צ' ד' אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ לתחום דהוא צ' אמות ולפיכך זה שיצא צ' אמות חוץ לתחום כיון דצ' אמותיו בדוקות לו בתחומי סביבה ליה לרבי אליעזר דכמאן דמונבלען בתחומיה דמו ומותר ליכנס אלמא מילתא היא. לנישנא קמא' הו"א תיובתיה אצל לנישנא בתרא לא נהירא לי דהא לא קאסרי ליה למהדר ומאן דגריס לה מפרש דכיון דהא לא הוו מונבלעות אלא בדוקות ואפילו הכי שרי שמע מינה הצלעה דבר גדול הוא והיכא דמיבילען חד תחומא הוי: ומדריצ' אליעזר אופסא ליה למר. הא פליגי רבנן עליה במתני': נדבר מזה מודו ליה. ומתני' דמי שיצא צ' אמות דבר מזהו הוא וקאמר רבה לעיל דהצלעה לא מהניא: לא אפילו טובא. יותר מארבע אלפים בתמיה והאמרת רש"א היכא דלא מיבילען אלפים אית ליה ותו לא: אמר רב יהודה אמר רב. לא תימא אפי' טובא דלא שרי אלא אלפים והא אתא לאשמעינן דחוזרין בכלי זיין ולא אמרינן כיון דנעשה מעשה ישליכו כלי זיין מעליהן ולא יחללו שבת בחזרתן וטעמא מפרש לקמן: דילמא להלוי שאני. ומי שיצא צ' אמות דמתינתין איכא לאוקמי צדעות החדש ובחכמה הצאה לילד אצל הצא להלוי מאויבים יש לחוש שמה אויבים ירדפו' אחריו הלכך אפי' טובא נמי יכנסו לעיר: לא פיו זיין משם. ציוציוץ חוץ לתחום להפיד על המדש מיירי במסכת ר"ה (דף נב.). לא היו זיין דמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות: והצא להלוי מן הגוים נ'. וקאמר אלפים ותו לא ומתני' קתני כל היוצאין להלוי חוזרין למקומן ואפי' טובא: מניחין כלי זיין. בחזירתן צדיה החיזין שמוצאין חוץ לתומה: גירוי כן אויבים. שיצאו חוץ לעיר ורדפו אחריהן: נכנסו. היוצאין ליטול כלי זיין והצית ז' ודחקו זה את זה: נאחו ישראל אלפים ותו לא: נאחו אומות העולם. חוזרין למקומן אפי' טובא: אין יוצאין עליהן. דמפרש לקמן כשצאו נכרים על עסקי ממון: נספר. שצ' שמדבלת צין גבול ישראל לגבול האומות יוצאין עליהם שמה יכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכנס לפניהם: פרוגמא. אי זו היא עיר צבצול דהויא סמוכה לספר: נהרדעא. שהיתה סמוכה לנכרים מלך אחד ולעיריות שיושבין בהן בני גולה מלך שני: וסס לא צאו כו'. ואף על פי כן מסר דוד עצמו להלוי: אי שרי אי אסור. ושבת היתה: הרי שמואל וציוס דינו קיים. ומידי דליקסור והיתר לא משייל צאורים ותומים: והושעם. אלמא מנשר ליה דנלח: מתני' מי שישן בדרך. לנזח שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר ומשכה לו שם וכשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה: לא יכנס. לעיר להיות כאנשי העיר אלא ממקום שחשכה לו מודד

(ה) והתני ר"א אומר שנים יכנס ג' לא יכנס מאי לאו רבי אליעזר למעמיה דאמר והוא באמצען וארבע אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבילען דמו וקאמר יכנס אלמא הבלעת תחומין מילתא היא א"ל רבה בר בר חנה לאביי ומדר' א' קמותבת ליה למר אמר ליה אין דשמיצא לי מיניה דמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא לדבר הרשותי אבל לדבר מצוה מודו ליה: וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן: ואפי' טובא והא אמרת רישא אלפים אבל וכו' לא אמר רב יהודה אמר רב שחוזרין בבלי זיין למקומן ומאי קושיא דילמא להציל שאני אלא אי קשיא הא קשיא דתנן בראשונה לא היו זיין משם כל היום כולו התקין ר"ג הוקן * שיש להן אלפים אמה לכל רוח ולא אלו בלבד אמרו אלא אפי' חכמה הבאה לילד * והבא להציל מן הגוים ומן הנהר ומן המפולת ומן הדליקה הרי הן כאנשי העיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח ותו לא והא אמרת כל היוצאין להציל חוזרין למקומן אפילו טובא * אמר רב [יהודה אמר רב] שחוזרין בבלי זיין למקומן בדתניא בראשונה היו מניחין כלי זיין בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיין ונכנסו אויבים אחריהן דחקו זה את זה והרגו זה את זה ויתר ממה שהרגו אויבים באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בבלי זיין רב נחמן בר יצחק אמר ל"ק כאן שנצחו ישראל את אומות העולם כאן * שנצחו אומות העולם את עצמן אמר רב יהודה אמר רב * נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בבלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת תניא נמי הכי נכרים שצרו וכו' * במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בבלי זיין ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בבלי זיין ומחללין עליהן את השבת * אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובבל כעיר הסמוכה לספר דמא ותרומא נהרדעא דרש רבי דוסתאי דמן בירי מאי דכתיב * ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסים את הגרנות תנא קעילה עיר הסמוכה לספר היתה והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש דכתיב והמה שוסים את הגרנות וכתיב * וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתו בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית * בפלשתים והושעת את קעילה מאי קמבעיא ליה אילימא אי שרי אי אסור הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים אלא אי מצלח אי לא מצלח דיקא נמי דכתיב לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה ש"מ: מתני' * מי שישב בדרך ועמד וראה הרי (זה) הוא סמוך לעיר [הואיל] ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר יכנס א"ר יהודה מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין: גב' תניא א"ר יהודה מעשה ברבי טרפון שהיה מהלך בדרך והשכה לו ולן חוץ לעיר לשחרית מצאוהו רועי בקר אמרו לו רבי הרי העיר לפניך הכנס נכנס וישב בבית המדרש ודרש כל היום כולו (אמרו לו) * משם ראייה שמא בלבו היתה או בית המדרש מובלע בתוך תחומי היה: מתני' * מי שישן בדרך ולא ידע * שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן גורי וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות ר"א אומר והוא באמצען ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ילך ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו * היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע ובבלר

ומדרבי אליעזר קמותבת ליה צ"ל. משמע דרבה אמר אלא דלמך כרענן וזה קשה לנשון שני דרש"י דרבה אית ליה הצלעת תחומין מילתא היא לענין ליכנס ולרענן לית להן הצלעה כלל: א"ר מצצה אי צא מצצה. ואת א"ר היכא דרש ר' דוסתאי דמחללין עליו השבת דלמא חול היה אי משום דמספקא ליה דכתיב וישאל דוד הא מסקינן אי מללח אי לא מללח ויש לומר דמוכחא מילתא מדקאמר נלחמים בקעילה דקרי ליה מלחמה ומסר דוד נפשיה עליה אע"פ שלא צאו אלא על עסקי תבן וקש שמע מינה דמחללין עליה נמי את השבת: להודיען

רוח ולא אלו בלבד אמרו אלא אפי' חכמה הבאה לילד * והבא להציל מן הגוים ומן הנהר ומן המפולת ומן הדליקה הרי הן כאנשי העיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח ותו לא והא אמרת כל היוצאין להציל חוזרין למקומן אפילו טובא * אמר רב [יהודה אמר רב] שחוזרין בבלי זיין למקומן בדתניא בראשונה היו מניחין כלי זיין בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיין ונכנסו אויבים אחריהן דחקו זה את זה והרגו זה את זה ויתר ממה שהרגו אויבים באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בבלי זיין רב נחמן בר יצחק אמר ל"ק כאן שנצחו ישראל את אומות העולם כאן * שנצחו אומות העולם את עצמן אמר רב יהודה אמר רב * נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בבלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת תניא נמי הכי נכרים שצרו וכו' * במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בבלי זיין ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בבלי זיין ומחללין עליהן את השבת * אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובבל כעיר הסמוכה לספר דמא ותרומא נהרדעא דרש רבי דוסתאי דמן בירי מאי דכתיב * ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסים את הגרנות תנא קעילה עיר הסמוכה לספר היתה והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש דכתיב והמה שוסים את הגרנות וכתיב * וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתו בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית * בפלשתים והושעת את קעילה מאי קמבעיא ליה אילימא אי שרי אי אסור הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים אלא אי מצלח אי לא מצלח דיקא נמי דכתיב לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה ש"מ: מתני' * מי שישב בדרך ועמד וראה הרי (זה) הוא סמוך לעיר [הואיל] ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר יכנס א"ר יהודה מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין: גב' תניא א"ר יהודה מעשה ברבי טרפון שהיה מהלך בדרך והשכה לו ולן חוץ לעיר לשחרית מצאוהו רועי בקר אמרו לו רבי הרי העיר לפניך הכנס נכנס וישב בבית המדרש ודרש כל היום כולו (אמרו לו) * משם ראייה שמא בלבו היתה או בית המדרש מובלע בתוך תחומי היה: מתני' * מי שישן בדרך ולא ידע * שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן גורי וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות ר"א אומר והוא באמצען ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ילך ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו * היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע ובבלר

בו א מיי פכ"ז מהל' שבת הל' טו סמך לאוין סה טו טו"ע א"ח סי' טו סמך פ"ג א: כו ב ג ד מיי שם טו"ע שם ס"ג וס' שבת פ"ג ט: כח ה ו מיי פ"ג מהל' שבת הלכה כג סמך לאוין סה טו טו"ע א"ח סי' שבת פ"ג ט: ונכר אלפס שבת פ"א ד. כט ז מיי פכ"ז מהל' שבת הלכה ט סמך עשין דרענא א טו"ע א"ח סי' ט: ל ח מיי שם הלכה ד טור ש"ע א"ח סי' טא: לא ט מיי פכ"ז מהל' שבת הלכה טו סמך לאוין סה טו"ע א"ח סי' שמש ט"ד:

רבינו חננאל (המשך)
בבלי זיין למקומן. רב נחמן בר יצחק אמר בזמן שירי ישראל תקיפה על אומות העולם אלפים אמה ותו לא. ובזמן שירי גוים תקיפה על ישראל אפילו טובא. אמר רב יהודה אמר רב גוים שצרו על עיירות של ישראל מחללין עליהן את השבת, ויוצאין עליהן בכלי זיין. תניא נמי הכי כו'. במה דברים אמורים כשבאו על עסקי נפשות אבל באו על עסקי ממון אין יוצאין עליהן בבלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת. ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש. וישאל דוד בה' האלך וגו'. ויאמר ה' אל דוד לך והכית * בפלשתים והושעת את קעילה. מאי קמבעיא ליה כו'. מתני' מי שישן בדרך ועמד והרי הוא קרוב לעיר כו'. כיון שהיה בודעתו מתחילה לילך בו העיר אע"פ שעשוי לא הזכיר כלום, אמר רבי יהודה דינו כדון [מן] שיצא לילך בעיר שמעורבין בו שמואל לו לילך עד אותה העיר, אם היה בתוך ד' אלפים אמה שנמצא כאלו עיר ברבלי. וכן נכנס ר' טרפון בלא מתכוין שני תחומי שבת כאלו עיר ברבלי. תניא אמר ר' יהודה מעשה ברבי טרפון שחשכה לו לילי שבת ולן חוץ לעיר כו'. אמר לו ר' יצחק שמא ר' טרפון בלבו היה ליכנס, או שמא ההוא בית המדרש מובלע בתחומי היה. מתני' מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה וכו'.

אלפים פסיקות ציוניות ועד מקום שכלו יכנס: בלא מסמך. שלא היה יודע שחשכה לו שהוא בתחום העיר ולא נתכוין להיות שציתמו בעיר אלא במקומו: גב' בלא היסה. כשיש שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שציתמו: מתני' אין לו אלא ד' אמות. הואיל וישן היה לא נתכוין לקנות שציתמו: והוא באמצען. של ד' אמות כלומר צ' אמות יש לו לכל ידיו: לאוס רוח שילא. יטול ד' אמות ואחר שצירר לו ללד זה אין יכול לחזור ולכרו ללד אחר: פיו שנים. עומדין זה רחוק מזה ר' אמות דמיבילען צ' אמות של כל אחד בתוך של חצרו: מצאין ואוכלין. בתוך אופן צ' אמות: ובבלר